СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 163. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 16-го ЛИПНЯ 1949. — No. 163. JERSEY CITY and NEW YORK, СУБОТА, 16-го ЛИПНЯ 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки П'ЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 / 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the United States; FIVE CENTS Elsewhere

ЗАМІСТЬ АТЛАНТІЙСЬКОГО ПАКТУ ПРОПОНУЮТЬ ПОШИРЕННЯ ДОКТРИНИ МОНРО

Вашингтон, 15 липня. — Під час вчорашніх дебат в Сенаті над справою ратифікації Атлантійського пакту, виринули нові пропозиції, що хоча навряд чи матимуть будь-який вплив на справу самої ратифікації, проте вони знову дещо відкладають остаточне рішення в тій справі. Републиканські сенатори Ралф Е. Фландерс з Вермонт і Роберт А. Тефт з Огайо внесли резолюцію, щоби замість Атлантійського пакту президент Труман прямо поширив на Західну Европу відому доктрину Монро. Ця доктрина постановляла, що Америка не стерпить будь-якої закордонної інтервенції в Америці. Її поширення означало б, що Америка теж не приглядалася б безчинно будь-якій агресії в Европі. Сенатор Тефт, републиканський лідер внутрішніх справ в Сенаті, признався виразно, що він не сподіється аби ця пропозиція могла мати успіх. Оба сенатори підкреслили, що вони це роблять насамперед з метою доказати, що вони не є проти Атлантійського пакту „взагалі", тільки проти його можливих зобов'язань для Америки щодо збройної допомоги европейським партнерам договору. Сенатор Там Конелі схарактеризував цю резолюцію як „алібі" для обох сенаторів. Сама резолюція мусить насамперед піти до сенатського Комітету закордонних справ і нема багато надії на те, щоби вона колинебудь звідтіль вийшла. Президент Труман на своїй пресовій конференції повторив свій апель до Сенату, щоб він ратифікував договір без будь-яких змін чи поправок.

ПРЕЗИДЕНТ ТРУМАН ПРОТИ ПОЗИЧКИ ДЛЯ ЕСПАНІЇ

Вашингтон, 15 липня. — Президент Труман вчора заявив, що він є проти ухваленої сенатом позички для Еспанії в сумі $50,000,000, мотивуючи це тим, що ця країна не має з урядом ген. Франка приязних стосунків. Проте, президент відмовився потвердити або заперечити питання, чи він через те використає своє „вето" проти цілого законопроекту в справі допомоги для закордону. Теж секретар стейту Ачесон заявив на своїй пресовій конференції, що для усіх 50,000,000 долярів він міг би підшукати кращий спосіб використання, ніж позичати їх урядові ген. Франка.

АВТОБУСОВИЙ СТРАЙК В НЮ ЙОРКУ.

Ню Йорк, 15. липня. — Вчора в Ню Йорку почався наглий страйк 29 автобусових ліній в Мангеттен і Бронкс, що обслуговують понад мільйон осіб. Страйк почався на знак протесту проти дисциплінарного покарання чотирьох механіків, але опісля голова Юнії Транспортових Робітників (СІО), М. Дж. Квіл, заявив, що страйк може дальше поширитися, в намаганні, щоби при цій нагоді домогтися більшої платні, скорочення тижня праці та інших контрактових поліпшень. Керівники міського відділу робітничих за'язків намарно намагалися вчора довести до порозуміння між транспортовими компаніями і юнією.

УНІФІКАЦІЙНИЙ ЗАКОНОПРОЕКТ ЗНОВУ В КОМІТЕТІ ЗБРОЙНОЇ СЛУЖБИ.

Вашингтон, 15 липня. — Під загрозою президентського екзекутивного наказу, конгресовий Комітет Збройної Служби вчора знову розглядав законопроект про об'єднання збройних сил, що його тільки три дні тому був в цілости відложив. На вчорашніх нарадах одноголосно ухвалено ту секцію в законопроекті, що відноситься до бюджетових справ і яка передбачує створення об'єднаної контролі військових споруд, як теж поодиноких підрядних офіцерів для кожного роду зброї. Законопроект про об'єднання збройної служби вже перейшов в Сенаті і задержався ще в конгресовому Комітеті. Президент Труман на вчорашній конференції заявив, що на найблищий понеділок він приготовляє екзекутивне доручення в справі приспішення акції щодо остаточного переведення законопроекту.

ПОЧАЛАСЯ АКЦІЯ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОГРАМИ ПРЕЗИДЕНТА.

Вашингтон, 15-го липня. — Президент Труман повідомив вчора на пресовій конференців, що він вже дав доручення поступово переводити в життя його програму боротьби проти господарської депресії, признаючи окремі фонди для загрожених депресійними проявами теренів. Президент заявив, що ця акція, згори розрахована на дефіцит в бюджеті, в загальному не змінить образу федеральних видатків. Вона полягатиме в позичках для приватних підприємств та в започаткуванні цілого ряду нових робіт. З Білого Дому стверджують, що тоді, як в Конгресі програма президента зустрілася з всілякими коментарами, реакція на неї в самій країні була наскрізь позитивна.

В СЕНАТСЬКИХ КОМІТЕТАХ НЕМА МІСЦЯ ДЛЯ ДОЛЕСА.

Вашингтон, 15. липня. Республиканська меншість в Сенаті признала вчора, що вона неможе знайти для новоіменованого сенатора Джана Фостера Долеса відповідного місця в одному зі сенатських Комітетів. Діло в тому, що сенатор Долес є відомим знавцем і спеціялістом в міжнародних справах, але Демократи не запропонували, щоби Комітет Закордонних справ збільшити на одну особу, а самі Республиканці не бажають робити змін в своєму теперішньому складі в тому Комітеті.

МОРРІС РЕСПУБЛИКАНСЬКО-ЛІБЕРАЛЬНИМ КАНДИДАТОМ НА МЕЙОРА МІСТА НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк, 15. липня. — Лідери Республиканської і Ліберальної партії погодилися вчора видвигнути спільним кандидатом на мейора Ню Йорку колишнього республиканського президента Міської Ради, Нюболда Морріса.

ВИРІШУЄТЬСЯ СПРАВА СТРАЙКУ В СТАЛЕВІЙ ІНДУСТРІЇ

Вашингтон, 15 липня. Заповіджений юнією сталеварних робітників страйк мав би початися вже сьогодні опівночі і президент Труман робить ще останні заходи для посередництва та полагодження спору, що може коштувати національній економії величезні втрати. На пресовій конференції президент Труман виявив свою рішучість продовжувати свій плян щодо створення позастатутової Ради посередництва, що мала б протягом двох місяців прослідити справу та поробити відповідні рекомендації, які — згідно зі заявою президента — нікого не зобов'язували б. Кілька годин після того сталеві Корпорації звернулися до президента, прохаючи його, щоби він іменував Раду посередничання згідно зі законом Тефта-Гартлі, отже, щоб ця Рада не мала права робити рекомендацій, тільки щоби прослідила спір. Від цеї проблеми, іменно від характеру та повновластей створеної Ради посередничання, залежить тепер страйк, що міг би протягнутися довший час. Справа страйку в сталевій індустрії стала тепер головною домашною проблемою в країні.

АВТОМОБІЛЬНА ІНДУСТРІЯ ПРОДОВЖУВАТИМЕ ПРОДУКЦІЮ

Дітройт, 15 липня. З екзекутивних кол автомобільної індустрії заявляють, що на випадок страйку сталеварних робітників ця індустрія продовжуватиме свою нормальну продукцію, користуючись своїми запасами сталі, що вистачили б ще на приблизно два місяці. Проте додається, що поширений страйк сталеварників міг би причинитися до відправлення з роботи около 1,000,000 автомобільних робітників.

АМЕРИКА І БРИТАНІЯ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ЮГОСЛАВСЬКОЇ АКЦІЇ В ТРІЄСТІ

Вашингтон, 15 липня. Державний департамент передав сьогодні югославському дипломатичному представникові ноту, в якій осуджується введення югославської валюти в контрольований Югославією частині Трієсту. Уряд Злучених Держав вважає цю акцію нелегальною. Подібну ноту передано югославському представникові в Лондоні теж від уряду Великої Британії.

ВЕЛИКІ АМЕРИКАНСЬКО-БРИТАНСЬКІ ВОЄННІ ВПРАВИ В ЯПОНІЇ.

Токіо, 15. липня. — З головної квартири ген. Доґлеса МекАртура повідомили, що вчора почалися в Японії великі воєнні вправи британської фльоти і американської авіяції. Ціллю цих вправ, в яких бере участь британська далекосхідня фльота і П'ята Американська Повітряна Армія, є випробування координації дії та спільну оборону Японії „перед кожним ворогом".

ЗНОВУ „МЕРТВА ТОЧКА" НА КОНФЕРЕНЦІЇ В СПРАВІ АВСТРІЇ.

Лондон, 15. липня. — Заступники міністрів закордонних справ чотирьох великодержав, що підготовляють проект мирового договору з Австрією, опинилися вчора знову в традиційній вже для них „мертвій точці". Причиною цего подається індівідуальну інтерпретацію совєтського представника щодо постанов Ради закордонних міністрів в Парижі.

СВІТОВА РАДА ЦЕРКОВ ЗАКЛИКАЄ ДО БОРОТЬБИ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЗМУ

Лондон, 15 липня. Один день після того як Католицька Церква загрозила екскомунікацією всіх католиків, що належатимуть до комуністичної партії та оборонятимуть і поширювати матеріялістичні теорії комунізму, Світова Рада Церков, на закінчення своєї конференції в Чічстер, проголосила декларацію, закликаючи всіх вірних в світі, зокрема в Совєтському Союзі та в країнах його сателітів, до активної боротьби проти большевизму. В декларації сказано, що „вольности, які люди одержали від свого Бога, не можуть бути відібрані насильством або погрозами жадною силою в світі". Церковна Рада, яка репрезентує 150 православних і протестантських Церков в світі, засудила большевизм і інші форми тоталітаризму як фальшиві і лихі доктрини.

ПРОТИ-КОМУНІСТИЧНА АКЦІЯ КАТОЛИКІВ В ІТАЛІЇ

Рим, 15 липня. Безпосередньо після проголошення декрету Конгрегації Апостольської Столиці про екскомунікацію та викинення з Католицької Церкви всіх комуністів та їх помічників, католицьке священство і католицькі організації в Італії почали практичні заходи для переведення в життя того декрету. Вважається, що ця акція сильно послабить місцеву комуністичну партію, яка мала б нараховувати около 2,000,000 членів.

Д-Р Я. РУДНИЦЬКИЙ ПРОФЕСОРОМ МАНІТОБСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Винипеґ, Канада, 15. липня. — Згідно з повідомленням „Українського Голосу", молодий український вчений - мовознавець, д-р Ярослав Рудницький, що тільки недавно приїхав до Канади з европейської скитальщини, був в останньому іменований професором-помічником слов'янських мов у Манітобському університеті. Відповідне повідомлення про це подав в дні 8-го липня президент того університету, д-р А. Г. С. Джилсон. В проголошенні президента сказано, що проф. Я. Рудницький є одним із найвизначніших українських вчених, з видатним академічним рекордом. Д-р Я. Рудницький закінчив філологічні студії зі ступенем доктора на Львівському університеті в 1937 році. Від того часу до 1945 року був професором Українського Вільного Університету в Празі, продовжуючи опісля ту саму працю у відновленім університеті на скитальщині в Мюнхені. Не зважаючи на свій молодий вік, бо тільки 38 років, проф. Рудницький вже має за собою признаний стаж українського вченого, потверджений його численними науковими працями.

БОМБОВІ ЗАМАХИ НА ПРЕМІЄРА ІНДІЇ

Калькута, Індія, 15. липня. — В цій місцевості та в її районі вже від деякого часу поширюються комуністичні заворушення і бунти. Це було одною з причин, що вчора тут приїхав для простудіювання положення індійський премієр Пандіте Негру. З цеї нагоди він промовляв дві години на масовому зібранні народу, закликаючи до безпощадної боротьби проти комуністичних ворогів людства. Під час віча вибухла одна бомба, що вбила одного поліцая та зранила 50 інших осіб. Під час побуту премієра в місті та його виступів було ще кілька інших безуспішних замахів на його життя.

СНАЙДЕР В ЖЕНЕВІ.

Женева, 15. липня. — Вчора після полудня тут приїхав зі Швеції американський секретар скарбу, Джан В. Снайдер, що відбуває свою господарсько-інформаційну поїздку по Европі. Сьогодня після полудня він виїде до Риму. В Женеві він разом з іншими своїми дорадниками відбув кілька інформативних конференцій, головно у зв'язку з міжнародною митною конференцією, що відбувається в Нансі, у Франції, тільки кілька миль від швайцарського кордону.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПРИПИНЕННЯ ПАЛОМНИЦТВА ДО ЛЮБЛИНА

Варшава, 15 липня. Як уже повідомлено, в цілій Польщі розійшлася вістка, що образ Матери Божої в катедрі в Люблині плаче кривавими сльозами. Польське населення почало тоді з найдальших закутин організувати масові паломництва до того міста. Під час страшного натовпу при входi до катедри заломилось дерев'яне пов'язання, в наслідок чого одна дівчина була вбита а 19 ін. осіб поранених. Тепер комуністична преса і уряд обвинувачують за все католицьку гієрархію, закидуючи їй, що це вона в інших ніж релігійних цілях організує масове паломництво до Люблина та поширює вістки про чуда. В останньому тут розійшлася вістка, що під згаданим образом Богородиці чудесним способом прозріло п'ятьох сліпих. Це ще більше розворушило нарід. З церковного боку не дається жадних коментарів щодо цих подій.

БРИТАНІЯ ЗМЕНШУЄ ЗАКУПИ В З.Д.А. НА $400,000,000 РІЧНО

Лондон, 15 липня. Британський канцлер скарбниці, сер Стаффорд Крипс, заповів вчора в парляменті, що Британія в тягу своєї акції проти викликаної недостачею долярових та золотих резерв фінансової кризи, зменшить свої закупи в Злучених Державах і в Канаді на $400,000,000 в біжучому бюджетовому році. Редукція наступить головно в закупах тютюну, бавовни, дерева, паперу і паперової маси, сталі і міді, машинерії, мануфактурних виробів і цукру та деяких сирих матеріялів. Відкриваючи в парляменті дебати над закордонною торгівлею, канцлер скарбниці заявив, що скорочення на 25% вартости долярових закупів є „конечним злом" в теперішньому фінансовому положенні країни. При цьому він натякнув, що теж інші країни стерлінгової системи будуть змушені поробити подібні скорочення. Сер Крипс не скривав факту, що ці скорочення матимуть серіозний вплив на зниження життєвої стопи та всіляких інших господарсько-торговельних трудноців, висловлюючи рівночасно надію, що це буде короткотривалим засобом для остаточного оздоровлення фінансового положення.

СОВЄТСЬКА ПРОПАГАНДА ЗА ПРИПИНЕННЯМ ЛІФТУ.

Берлін, 15 липня. — Совєти, які тільки два дні тому перервали свої нові транспортові обмеження зі західних зон до Берліна, вже вчора почали в контрольованій ними німецькій пресі інтензивну пропаганду за перерванням американсько-британського повітряного постачання до Берліна. В совєтських твердженнях наводиться аргументи, мовляв, повітряне постачання є непотрібне і турботливе після відкриття шляхів звичайної комунікації. З американського боку, натомість, заявляють, що повітряне постачання продовжуватиметься аж до того часу, доки Совєти не викажуть ділами своєї доброї волі та не потвердять чорним по білому західного права користуватись комунікаційними полученнями через совєтську зону.

ГОСПОДАРСЬКІ ПРОБЛЕМИ НІМЕЧЧИНИ.

Франкфурт, 15 липня. — Представники трьох західних зон продовжують свої наради в справі господарської злуки, що повинно наступити вже в найблищих місяцях, негайно після проголошення західно-німецької федеративної републики. При цій нагоді стверджується, що опісля ще тільки одна Америка буде в стані допомагати в відбудові і дальшому розвитку німецького господарства в загально-европейській програмі. Британія вже відмовилася від цеї допомоги з огляду на свої власні трудноці. Рівночасно вказується на митні трудноці для німецького експорту, що має негативний вплив як для самого німецького так і европейського господарства. Совєти зі свого боку самі і за посередництвом німців скріплюють свою акцію за „об'єднанням" Німеччини. Тимчасом підготовка до німецьких конституційних виборів на Заході є в повному розгарі і задумане проголошення західно-німецької републики відбудеться згідно з пляном.

ВИЇМКОВЕ ПОЛОЖЕННЯ І СТРАЙК В ЛОНДОНІ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ.

Лондон, 15 липня. — Не зважаючи на проголошення королем Юрієм та затверджене вже парляментом виїмкови положення, страйк портових робітників в Лондоні продовжується. Страйкує всіх разом 14,000 робітників. Створений на підпарляментом виїмкове положення окремий Комітет вислав вчора до порту дальший контингент 2,000 вояків, що виконують роботу страйкуючих робітників, розвантажуючи й навантажуючи кораблі. Переговори в справі полагодження страйку продовжуються і вже вчора були деякі вигляди на переломання „мертвої точки", в якій вони були опинилися.

100,000 НІМЦІВ СЛУЖАТЬ В ЧУЖИХ АРМІЯХ.

Франкфурт, 15 липня. — Один з бувших високих старшин німецького штабу заявив, що понад 100,000 німецьких вояків колишньої гітлерівської армії тепер служить в чужих збройних силах, головно в Совєтах, Єгипті, французькій Північній Африці, в Індонезі та в різних арабських країнах. Багато з них погинули під час боїв, головно в Індо-Китаю.

ДЕНЬ БАСТИЛІЇ В ФРАНЦІЇ.

Париж, 15 липня. — Величними парадами Франція обходила вчора День Бастилії, річницю своєї Великої Революції. В Парижі відбулася з цеї нагоди найбільша від закінчення війни військова парада, в якій взяли участь найвищі державні достойники, з президентом Републики на чолі. Окремо відбулася протидемонстрація комуністів, що протестували проти Атлантійського пакту.

ЧІЯНГ ВЗИВАЄ ДО ЄДНОСТИ В БОРОТЬБІ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЗМУ.

Кантон, Китай, 15 липня.— Провідник китайських націоналістів, маршал Чіян Кайшек, звернувся вчора до всіх китайських патріотів, закликаючи їх до єдности в боротьбі для рятунку країни від большевизму. Хоча комуністи вже опанували більшу частину Китаю, Чіянг вірить ще в можливість рятунку, але заповідає, що боротьба буде довга і важка.

ТУРКИ ВІДМОВИЛИ ДОЗВОЛУ ШУКАТИ ЗА КОВЧЕГОМ НОЯ.

Анкара, Туреччина, 15 липня. Американський вчений д-р Арон Смит вибрався до Туреччини з наміром віднайти ковчег Ноя, що під час потопу світа мав осісти на горі Арарат. Турецький уряд відмовив йому дозволу.

„УНА" — НОВА СВІТОВА МОВА.

Байройт, Німеччина, 15 липня. — Німецький лінгвіст Фріц Букель повідомив, що він винайшов нову світову мову, яку назвав „уна". Вона має 30,000 слів і може бути вивчена протягом двох годин.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

МІРЯТИ ОДНОЮ МІРКОЮ

Навіть найбільший оборонець робітничих юній не заперечить, що в деяких юніях не тільки не все гаразд, але що буває й так, що вони падають жертвою кримінальних типів, ґенґстерів. Вороги робітничого організованого руху використовують вчинки отих злочинців на протиробітничу пропаганду. Це вправді ускладнює проблему, як позбутись юніям тих злочинних елементів, але їх треба позбутись в інтересі самого робітництва, як і загального добра. Тому годі нарікати на Федеральне Бюро Інвестиґацій, чи яку іншу урядову установу, коли помагають прослідити діяльність злочинних типів у юніях. Робітництву треба теж радіти, коли йому помагають позбутись комуністичної диктатури в юніях. Ми ж свідками, і то якраз тепер, що є юнії, які витають своїх комуністичних провідників як яких „героїв" за те, що вони опинились перед судом, бо їх державний прокуратор обвинувачує в зраді Америки та намаганні силою повалити американську систему влади та завести совєтську, згідно з наказами Москви. Воно було б краще, коли б самі юнії могли зробити в себе порядок, але деякі юнії зайшли вже так далеко в потуранню комуністичній диктатурі, що самі не є в силі перевести зміну. Подібне є і з тими юніями, що їх опанували ґенґстерські типи. Вглянути, що діється в таких юніях, є конечністю, що одначе не може кидати ніякої тіни на робітничий рух і юнійний загал. Юнії стали сьогодні таким важним суспільно-господарським чинником, що навіть неможливо думати про правильне функціонування краєвої господарки без правильного функціонування юній. Якраз тому треба самим юніям дбати, щоб якнайскорше усунути з них ґенґстерів, де вони ще є, а теж позбутись комуністичної інфільтрації.

Та коли говориться про недомагання у деяких юніях, то одночасно не треба замикати очей на недомагання, що проявляються по боці фабрикантів. Теж і ці треба розслідити. Тому саме треба повитати пропозицію, що її піднято в Сенаті, щоб ще цього літа вислати спеціяльну комісію, яка мала б провірити, чи фабриканти не допускаються чогось такого, що є незаконне і протиробітниче. Як пригадуємо собі, подібна сенатська комісія існувала вже до війни, в роках 1934-39, в проводі якої стояв відомий ліберальний сенатор Роберт ЛаФолет. Вона вивела на денне світло чимало нечесних діянь, яких допускались промисловці, підтримуючи страйколомство та вдержуючи своїх шпигів у юніях. Треба надіятись, що запропонована тепер комісія буде теж принята Сенатом і дістане фонди на свою акцію. На чолі її готов стати сенатор Елберт Томес, теперішній голова Сенатського Робітничого Комітету, який давніше був членом Комісії ЛаФолета.

До цього ще слід додати, що робітничі юнії, а головно Конґрес Індустріяльних Організацій (СІО), мають уже багато призбираного матеріялу, який — як вони заповідають — докаже, що фабриканти далі нарушують права юній, особливо тоді, коли юнії виходять на страйки.

Слідство в справі відношення промисловости до юній може зробити багато добра, бо можливо загал довідаєтьсся дещо такого, про що мало знає. Знову в Америці так є, що як тільки якісь нечесні речі чи злочини перестають бути публичною тайною, зачинається відразу поправа відносин, зворот до ліпшого, в уряді, громаді, чи деінде. Як добре розслідимо надужиття промисловости і фабрикантів, а теж диктатури в робітничих юніях, то з цього буде тільки користь — для усіх.

Гострий осуд комунізму

Мабуть Ватикан уже втратив усю надію на можливість якогось правного урегулювання відносин між ним і Кремлем, коли видав такий декрет щодо відношення католиків до комунізму, який означає одверту боротьбу між Католицькою Церквою і комунізмом, а згл. Комуністичною Партією, яка є всюди однакова, бо побудована по вказівкам Кремля і йому підлягла. Іншими словами це є війна між Католицькою Церквою і Кремлем і то війна на життя і смерть.

Коли Ватикан зважився на такий крок, то видно, що мусіли бути на це дуже важні причини. Мусіло наглядно виявитись, що Кремль та комунізм завзялися цілковито знищити Католицьку Церкву. Вони її таки добивають у тих краïнах, де є комуністичні режими. Обережний Ватикан завжди довго вагається, коли треба братись за радикальні кроки. За такі кроки він не брався навіть тоді, коли большевицька влада ліквідувала тут і там цілу католицьку гієрархію, як це сталося, наприклад, з українською католицькою гієрархією в Західній Україні. Тому ватиканський декрет, про який саме мова, вказує, що вичерпались усі засоби в справі можливого наладнання відносин між Ватиканом і Кремлем.

Ми вже писали, що не можемо розуміти, як релігійна людина може мати щось спільного з матеріялістичним комунізмом. Тому для нас це цілком природне явище, коли Католицька Церква остерігає своїх вірних перед комуністичною наукою і небезпекою і подає їм до відома, що вони не можуть бути вірними Церкви і бути одночасно комуністами, чи навіть тільки з ними симпатизувати та їм помагати поширюючи комуністичну доктрину. В критичному моменті світового змагання з комуністичним матеріялізмом і безбожництвом годі Церквам стояти на боці. Вправді це діло кожної з Церков, який їй вибрати спосіб, щоб віднестись у цій справі до своїх вірних, але сказати слово таки треба, щоб вірні знали, що тут приходиться вибирати між Христом і дияволом.

З Ватикану пояснюють, що цей папський декрет проти комунізму видано на те, щоб уже не було в нікого з католиків сумніву, яке має бути відношення католика до комунізму і комуністів. Це є „війна з комунізмом" і в цій війні повинні взяти участь, згідно з папським декретом, усі практикуючі католики. Це не є війна зброєю, гарматами чи атомовими бомбами, а війна Християнської Ідеї з комуністичним фальшом і варварством. У тій війні вірні католики не повинні бодай помагати комуністам поширювати їхню пропаґанду словами і публікаціями, книжками і часописами та з ними симпатизувати, не говорячи вже про приналежність до Комуністичної партії, бо це вже являється найбільшим гріхом.

Виступ Ватикану проти комунізму майже зійшовся тим разом з гострим осудом комунізму та тоталіризму з боку Світової Ради Церков. Центральний Комітет Ради, закінчуючи свої наради в Чічестер, в Англії, видав відозву, якою взиває усіх християн у тоталітарних державах держатись своєї віри та християнських принципів, підкреслюючи, що ніяка сила в світі не може відібрати людині свободу, дану їй Богом. Рада ця, промовляючи від імені 150 протестантських та православних церковних тіл з 44 країн, визнала тоталітаризм за фальшиву і лиху доктрину.

Ці два голоси, з Риму і Чічестер, що випадково зійшлися майже разом, треба вважати дуже сильним ударом у комунізм та Кремль як центр безбожницької й матеріялістичної пропаганди в світі.

Українські Американські Ветерани

Українські Американські Ветерани (УАВ) — це офіціяльна статутова назва створеної перед двома роками на першій краєвій конвенції у Филаделфії організації американських українців, переважно молодих, що служили в американських збройних силах під час війни. Ця організація є все ще тільки в першій стадії свого розвитку, але при відповідному оформлені вона без сумніву може стати одним з найважливіших факторів в нашому громадському житті.

Чисельної кількости американсько-українських ветеранів ще й досі з точністю не встановлено, хоча вже й роблено в цьому напрямку деякі проби. На транспаренті самих ветеранів, що його вони несли під час квітневої демонтрації з нагоди американського „Дня Вірности" в Ню Йорку, було написано, що „150,000 американців українського роду боролися за демократичні ідеали в рядах американських збройних сил на всіх фронтах світу". Проте, загально вважається, що кількість таких ветеранів, на яких можна б розраховувати під організаційним оглядом, виносить около 75,000. Серед них є велика кількість старшин, включно з полкониками і комодорами. Чимала кількість їх друзів навіки зложили свої буйні, молоді голови за американські ідеали свободи на всіх побоєвищах світу. Згадати б, що ще в січні цього року відомий журнал „Калієр'с", приніс велику статтю про загально визнаного американського героя, полковника Теодора Калакуку, що згинув, рятуючи американську армію в Кореґідорі. Статтю, з найвищими похвалами для цього героя, написав генерал бригади, Чарлз Дрейк. Там виразно зазначується, що поляглий герой був сином українських батьків. Його батьки, як і він сам, є теж в реєстрі членів Українського Народного Союзу. А полковник Теодор Калакука далеко не одинокий між тими, що пролили свою українську кров та записали золотими літерами свої українські імена на переможних, зоряних американських прапорах, під якими і за які вони боролися.

Спроби окремої організації американсько-українських ветеранів були роблені вже раніше і вже після першої світової війни. Великі, справді піонірські заслуги в цьому має майор Михайло Дармограй, тепер почесний краєвий командант організації Українських Американських Ветеранів. Цей організаційний рух був найсильніший у Филаделфії і там теж покладено основи під краєву організацію.

На сторінках цього щоденника свого часу широко повідомлялося про першу, конституційну конвенцію Українських Американських Ветеранів, що відбулася у Филаделфії, в днях від 29-31 травня минулого року. Тоді прийнято конституцію організації, яка в своїх 14-ти статтях, між іншим, намічує такі цілі: а) плекати і продовжувати наш американський спосіб життя; д) піддержувати Конституцію, уряд і закони Злучених Держав Америки; е) стояти на сторожі Злучених Держав і боронити їх перед всіми ворогами; ф) поширювати дух миру і доброї волі між всіми народами; ґ) зберігати принципи справедливости, свободи і демократії для нас самих і для наших наступників; г) допомагати всім побратимам в нещастях, як теж вдовам і сиротам по наших поляглих друзях; і) допомагати українському народові здобути волю на його батьківській землі та здобувати для української національности високу оцінку і велику увагу в цих наших Злучених Державах Америки... і т. п. На цій же конвенції вибрано першу краєву управу новоствореної організації, з адв. Михайлом Гиндою на чолі.

Друга конвенція наших ветеранів відбулася в цьому році, в днях 28-30 травня, в Нюарку. Під час конвенції виявилося, що хоча протягом року нова організація й добилася деяких успіхів, проте вони ще далекі від задовільних. Властиво, ціла конвенція проходила під знаком „втраченого року". Цим разом на чолі нової краєвої управи ветеранів став великий ентузіяст справи їх організації, Волтер Шіпка з Ню Йорку. Наскільки ми зорієнтовані, в організації відразу повіяло новим духом і новою енергією. Ціла увага зосереджується головно на організаційних справах, бо вони є передумовою дальшої роботи. Поодинокі ветеранські пости на місцях, як в Ню Йорку, Филаделфії, Нюарку та інших, вже мають за собою й деяку пророблену роботу та чималі успіхи. Згадати б тільки зорганізовану власне ветеранами українську участь в демонстрації „Дня Вірности". Проте, головна робота ще залишається до виконання.

Серед українських ветеранів є вже чимала кількість свідомих і високоідейних громадян, які беруть найактивнішу участь теж в інших наших громадських організаціях. Але є теж чимала кількість ідейних молодих людей, які відстали від організаційного життя. Завданням нової управи Ветеранів, як краєвої так і місцевих постів, є приєднати цих людей та включити їх в свій загальний організаційно-творчий процес. І в цьому, власне, ми всі повинні їм допомагати. Головно батьки, що їх сини боролися під американськими прапорами, повинні вплинути на них, щоб вони продовжували тепер мирними засобами та в рямках своєї власної американсько-української організації цю боротьбу за ті самі високі ідеали волі, свободи і демократії, за які вони боролися під час війни на фронтах. Сильна організація американсько-українських ветеранів має майже необмежені можливості діяння і вона може в обставинах відіграти одну з рішальних роль в наших загальних громадських змаганнях. І тому вже в цій їх першій організаційній стадії ми повинні сказати нашим „бойсам", що ми, ввесь наш американсько-український загал, стоїмо за ними, як вони стояли за нас та за наші свободи під час війни. Ми їм це довжні і ми повинні їм це сказати не тільки словами, але й ділами, всіляко допомагаючи їм в їх так корисній, організаційній праці.

Улас Самчук.

ПРОЗА

„За темними лісами, за далекими степами, за глибокими морями у славнім царстві-государстві жив-був цар"... Казка. Ми слухали її темними зимовими вечорами при світлі малої лямпочки з уст баби, діда, чи матері ще тоді, коли наші душі починали розгортатись, щоб сприйняти і пізнати життя. Боже, якими бідними чулися б ми тепер, коли б ми не чули тих слів тоді!

Ми це чули від наших предків, від своїх. І так десь у сіру, сіру непроглядну давнину йде ця таємнича стежка слова і в його змісті та його забарвленню чується наша древня міць, та сама, що напоює наші душі вже змаленьку пянючим напоєм ніколи невичерпальної фантазії.

Хто знає історії відкрить, той знає, що початок їх ткніє завжди в казці, у слові, у тому зерні, з паростка котрого під диханням людської свідомої волі повстає пізніше конкретний творчий чин.

В молодості Колюмб кохався у фантастичних оповіданнях. Він чув про плаваюче на поверхні океану фантастично різьблене дерево, про нечувано величанські очерети, про чужі кораблі, які море викидало на беріг Порто Санто, чи Азорських островів, про двоє утоплених, широкі обличчя яких не були подібні до облич знаних йому людей — християн. Знає він леґенду про Атлантиду, Антілію, про острови св. Брантона і Семи Міст і взагалі про краї і землі, кимсь десь і колись бачені. І коли ті вислухані чи вичитані міражі потягнули його за собою, він не знайшов острова Братона, не знайшов чарівної Індії, але знайшов вхід до незнаної тоїі европейській людині пятої частини сухопутньої частини нашої планети.

А чи тільки Колюмб? Можемо згадати Пастера, Едісона, Цепеліна. Можемо, як хочете, додати цілу серію імен подібного звучання і при цьому завжди наткнутися на ту саму казку, до слова сказаного чи написаного, але завжди такого, що вийшло з якихсь глибоких таємниць людських душ. Пригадую з памяти Едісона, що говорячи про Шекспіра, зазначував, що та людина таїла в собі безліч винаходів. Люди що не чули казок і не читали книг, не могли нічого нового знаходити. Народи, що не читали, не можуть бути культуротворчими.

Кожна художня проза нашого часу убрана у рямці книги є та сама казка. Є то слово гарно сказане про речі і явища, що дуже потрібні нашому мозкові і нашій душі. Кожна така „казка", хай це буде Сервантес чи Кнут Гамсун, відкриє перед нашим зором ще одно, нам до цього часу незнане, життя.

Ви напевно не раз побували у місцях, де багато складено книг. Є то переважно великі, міцні, подібні на храми будівлі. Ви напевно цікавилися й переглядали катальоги і бачили імена. Ось перші ліпші з них — Моруа, Дю Гард, Мічел, а їх тисячі й тисячі. Вони розповідають про „Підсоння серця", про „Життя родини Тібо", про

(Докінчення на стор. 3-тій).

К. ПЕТРУС

СОВЄТСЬКІ АРЕШТАНТИ

...ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОБДУРЕНИМ ЧЕРВОНОЮ ПРОПАГАНДОЮ.

72)

І, дійсно, при Держперевірці виявилося, що у хмарах почали групуватися шкідницькі елементи, прямо скеровані проти совєтської влади. Ось тут, звичайно, Академія Наук подзвонила, куди належиться, і Гепеупівці виявили нелегальщину за ударним графіком та пішли на штурм своє розміщення сил. Першим обов'язком треба було створити трійку для боротьби з повенями, а тоді все пішло, як по маслу, тобто хмари з вітром почали натискати на нас з усіх боків. Почалась паніка. Ну, кунешно, ГПУ почало перевіряти документи. Затримали одну бабусю. Виявилась закордонним шпигуном. Справа відома — арештували всю вулицю, де ця стара крячка жила, але таємниці з ГПУ не випускали. А дощ лив, як з відра. Перший день, як говориться про потоп, дощ лив сорок днів та сорок ночей, другого дня — сорок днів і сорок ночей, і третього дня — сорок днів і сорок ночей.

Одним словом, суцільна контрреволюція та шкідництво від початку і до кінця. А стара все ж потягнула за собою на цвинтар кількасот чоловіка громадян, які не виявляли шпигунської пильности і спочивали на досягненнях.

Нарешті, після запеклої боротьби, стихія почала здавати свої темпи і поступово затихла.

Почали оголошувати радіом, що арештовано ще одну шкідницьку організацію, яка хотіла повернути колесо історії назад, але це їй не вдалось: наша пильність їх рознюхала, окаянних, і підрізала під самісіньке ребро. Кунешно, можливо ми і зберемо сім мільярдів пудів хліба і покажемо цим Чемберленам і фашистам, що таке демпінг та з чим його їдять, але на сьогодні, товариші, ми повинні свої черева підтягнути ремінцями, щоб до праці та оборони бути напоготові. Треба пам'ятати, що Москва будувалась не один рік і нам треба чекати.." А через сотню або тисячу років на землі буде вже справжній комунізм, ліпший за попівський рай та інші казкові декорації... Тоді ми, товариші, заживемо посправжньому, без шкідницьких хмар і повеней, без неприкаяної власности і газетної свистопляски; — зрозумів?

Коротко, товариші, ми — живемо у велику сталінську епоху, і мусимо жити потроху. Нічого хвоста задирати вгору і грати на басах. Для таких громадян у нас є деякі місця, де їх перекують на наші підкови. Диктатура пролетавар'ята це совєтська влада і ніяких тобі гвоздьов.

А тому, що ми — червоні партизани, і звемося ветеринарами революції, то в цій площині тримай невтралітет, і з такої не сходь, поки не буде побудований в одній країні соціялізм. (Бурхливі оплески. В залі овації, вигуки: „Геніяльному, мудрому, батькові і таке інше..." Крики: „Ура! Ура! Ура!" Оскаженілий психоз тривав більше, як п'ять хвилин. Збори послали привітальну телеграму вождеві народів).

...Через кілька днів усю трійцю заарештовано, а ще через два місяці колишній економіст дістав п'ять років, а його спільники були звільнені з виплатою їм заробітної платні за час, перебутий під арештом.

Потім виявилося, що обидва друзі зустрічали Новий рік в ролях таємних агентів НКВД.

Бухгальтер доносив на економіста і завгоспа, а завгосп — на бухгальтера і економіста. І тільки на особистому зіставленні з Потєхіним їм стало відомо, що вони обидва — сексоти.

За анекдоти і „промову" постраждав один Потехів.

СТАРЧИХА

Ранньою весною 1922 року в одній Кубанській станиці появилась старчиха віком за 50 років.

Звідки й куди вона йшла, ніхто не знав, та навряд чи хто міг нею цікавитися — обідраною й зальопаною болотом бабусею.

У подертому, залатаному пальті, з якоюсь чорною ганчіркою на голові, в полотняних затоптаних пантофлях, вона ледве-ледве чавкала по рідкій весняній грязі, підпихаючи себе невеличкою палицею.

Підійшовши до місцевої школи, старчиха зупинилась, кілька раз оглянула себе навколо, почистила ноги, сходами ґанку підійшла до дверей і нерішуче постукала. Їй відчинили і попросили ввійти. Вона повільно переступила поріг, увійшла в сіни, потім до кухні і, зупинившись біля дверей, почала розгублено розглядати помешкання.

Учителька здивовано дивилась на старчиху і, бачучи її змучене обличчя, запитала:

— Чого, вам, бабусю, треба?

Вона зітхнула, мов скинула з себе якусь вагу, і ледве чутним голосом відповіла:

— Вибачте мені, будь ласка, що я потурбувала вас своїми відвидинами. Вперше в своєму житті мені доводиться звертатися до людей по... милостиню... Маю надію, що ви мене зрозумієте й вибачите...

Учителька уважно слухала мову гості, та ще з більшим зацікавленням стала її розглядати.

(Далі буде)

„РОСІЯ” ТА „РОСІЙСЬКІ ЗЕМЛІ”

Черговим „єдинонеділимцем”, що забрав голос у справі „будучої Росії” на сторінках нюйорського „Нового Русского Слова” (з 2 липня 1949) є Іван Херасов. Він пише про „бойовий союз” для повалення большевизму в Росії й оборонне платформу „Союзу Боротьби за Свободу Росії”.

Не будемо застановлятись ближче над тим Союзом і його „плятформою”, а тільки з інформативних зглядів подамо дещо такого, що вказує, як то беруться російські еміґранти не тільки до повалення большевизму в СССР, але і до будови цього, що має повстато по його провалі.

Херасков подає з „плятформи”, між іншим, таке: „Хай живе вільна федерація рівноправних російських земель — обєднаний в загальній свободі російський, багатоплеменний народ”. Це так — у будучій, новій Росії.

Отже має бути „федерація” і то „русских” земель і має бути один „російський, багатоплеменний народ”. Як буде запевнене „єдинство” Росії, то, можливо, буде можна пізніше поговорити ще й про ту чи іншу форму федерації.

Херасков прямо дивується, що може хтось припускати, що якісь народи чи країни, як от Прибалтика чи Грузія, не схотіли б бути в цій „федерації”, в цій „федеративній, демократичній Росії”. Проте щодо тих країн, він займає таки трохи лагідніше становище. Зате, коли йдеться про Україну, то тут уже немає мови про ніякий компроміс. Як тільки розвалиться Союз Совєтських Соціялістичних Республик, так зараз має бути привернена давна назва „Росія”. Для Хераскова немає ніякої „Московщини”, як немає Російської Совєтської Соціялістичної Республики, яка є „винаходом” большевиків. Для нього є тільки одна — Росія. Можуть бути „малі батьківщини” для „кацапів” і „українців”, але то не міняє справи, бо „у нас, як і у вас, є ще і велика родина, великого імені...”. Цею „родиною” і тим „іменем” є — Росія.

Замітне й те, що слова „у вас”, себто в українців, навіть написано грубими буквами. Мабуть, щоб підкреслити, що для „хахлів” є „Росія” ще більш природним явищем, ніж для „кацапів”!

Совєтський Союз, пише Херасков, не є ніяким „союзом” і ніяких „республик” у ньому на ділі нема. Це є фікція і з тою фікцією не треба щахуватись в „будучій Росії”. В новій Росії буде ріжноплеменний, але „єдиний, російський нарід”, до якого належить „велике імя — Росія”. Хто в тій новій Росії буде почувати себе „тільки українцем”, то з такими „тоталітарно - антибольшевицькій російській демократії не буде по дорозі”.

Так думають російські „тоталітарні антибольшевики” в Европі, бо стаття ця надіслана до Н. Р. Слова з Парижа. Що українцям буде не по дорозі з такою російською „демократією”, ледви чи треба про це ширше писати. Згадали ми про це тільки тому, щоб загал наш пізнав ще одну російську „плятформу”, тим разом виставлену „тоталітарними росіянами”.

ПРОЗА

(Докінчення зі стор. 2-гої).

„Війну півдня з Північчю”, про „Тама Соєра”, чи „Анну Кареніну”. При тому ви мали нагоду входити і виходити до зовсім незнаних вам світів, куди б вас ніхто інакше не впустив, коли б не було отих Моріяків та Толстих. Невеличкий предмет з назвою книжка дає вам у руки ключ, що відмикає такі замки і веде вас по таких лябіринтах життя, де вникливе людське око добачить і пізнає найнепомітніші здриґання вичування не тільки нашого тіла, але й нашої душі. Природа, людина, любов, вірність, гнів і ненависть відкриваються перед вами, мов чарівні казкові скриньочки і у них, мов на долоні, ви бачите все, що було для вас дуже часто незбагнутою сокровенною таємницею. Бачимо, чуємо і усвідомляємо речі, які нас неймовірно збагачують та усвідомлюють під кожним оглядом.

Прозова мистецька творчість словесна, побіч з музикою, є найскомплікованішою, але одначе найдоступнішою для сприймання найширшими масами людей. Не мільйони, а міліярди книг на всіх мовах світу вештаються поміж нами на кожному місці — в хаті, в трамваї, в потязі, на північному бігуні і в пралісах Африки. Ці маленькі, майже живі творчики, змушували нас і плакати, і сміятися, і радіти і гніватися, і робити війни та революції. Який небудь мурин Там, про якого оповіла нам одна жінка на імя Бічер Стов, завжди змушує нас ганебно плакати навіть, коли ви і не надто сентиментальні. Більше. Холодні і тверезі єнки пішли за того мурина у війну зо своїми земляками і все, як кажуть, та злощасна Бічер Стов наробила. І най це буде, що буде — казка, легенда про Атлантиду, про пекло чи рай, як це ви чули з уст Мільтона чи Мережковського, завжди та оповідь, якщо ви були викливі та виявили трохи розпізнавального хисту, дала вам багато ключів до відімкнення таємниць життя. І дуже шкода тих людей, що з такими речами не мають прямої стичности, бо вони ніколи в поколіннях не зможуть розгорнутися в людей справжнього творчого та шукаючого вияву. Від них замкнені основні побудники їх власного духового росту.

Запитаєте, як писати прозу? Передовсім рукою Божою. Те, що зветься талантом, мусить невідмінно супроводжувати кожну таку затію. Однак і звичайна людська праця відограє тут не останню ролю. Багато безсонних ночей, багато згорілого нерву, багато пережитого тілом і багато вичутого душею в сумі дасть велику книгу. На то жертвуються роки. Ведеться велика боротьба з матерією в собі самому аж до появи книги, а далі ведеться боротьба самої книги з оточенням. Переважно так буває, що кращі твори тяжче сприймаються і опір проти них буває дуже великий. Зате тривання їх в часі і просторі нагороджує їх за їх труди в початках. Дуже часто буває так, як з матірю, що родить людину. За нове народження часто буває, що мати платить життям. За появу нових кних автор, як не платить життям, то в кожному разі своїм добробутом, своїм спокоєм, своїм правом на свободу. Вигнанцями за цю правду були Одисей, Данте, Байрон, Пушкин, Шевченко, Міцкевич і багато їм подібних. Щоб знищити народ, треба наперед знищити його поетів. Так думав робити Гітлер в занятих ним територіях. Він заборонив поетам писати вірші і підписувати їх своїм імям. Поезійка „Вечір” Шевченка була надрукована за Гітлера без автора. Для малої людини це видається маленьким явищем, для тих, що справу розуміють в ґрунті це значить дуже багато. Людська природа, яку залишать поети так само вмре, як природа взагалі, яку залишать птахи, квіти і барви.

А все разом це буде „за темними лісами, за далекими степами, за глибокими морями, в славнім царстві - государстві жив-був цар”. Все то пожива Колюмбам, що будуть завжди шукати і так довго находити нові Америки, як довго буде крутитись у вічному наша Альма Матер Земля.

Ю. Бандура, УПК, Стокгольм.

Досвід карпатських українців зі Совєтами

Майже перед всіми українцями, що перебувають закордоном, виринає питання: „Що було причиною втечі декількох тисяч Закарпатських Українців до СССР після катастрофи в 1939 році? Що з ними сталося?”

Щоб докладно проаналізувати всі мотиви, що співдіяли в цім — так типічнім для нас — національним делікті, треба довшого часу, й співпраці більше очевидців. Їх мало, а також розсіяні по світі, тому обмежуюсь до простору й часу, в яких я був особисто.

Як неймовірно не звучить ця дійсність, то все ж вона безжалісно правдива: українці втікли до СССР!

Мені було 17 років. Школяр, з обмеженим знанням політичних проблем. Мадярські гонведи машерують вулицями Хусту. Все, що українське, відійшло, або зникло під ударами окупанта. Населення, якщо ділити після ступеня симпатій, чи ненависти до нового окупанта, розділювалось на два майже ворожі, хоч в сутті нерівні, табори. Старша генерація в боротьбі проти окупанта була пасивна з причин, які достаточно характеризує погляд мойого 85 літнього діда, що казав: „За мадяр було куди краще, як тепер під чехами. Тоді, як прийшло літо й хліба не стало, чоловік пішов на Мадяри на жнива, й бігом трьох місяців заробив пшениці й кукурузи, що на цілу зиму було, а навіть і весною на засів лишилось.” Хто знає матеріяльні умовини русинів-верховинців, признає їм радцію. Тому, не сумніваюсь, що це був головний мотив, що гнав їх в обійми ворогові, який їх дуже швидко з мадярофільства вилічив.

Друга частина, це шкільна молодь, що під впливом патріотизму галичан, а головно старої еміґрації з часів Національного Відродження 1917-1921 років, яка частинно перебувала на території бувшої Чехословаччини, виросла в силу, з якою хоч не хоч ворог мусів рахуватися. Це були ентузіясти, патріоти, готові на все, коли йшло про відстоювання прав своєї нації.

15-го березня 1939 року убивало коротеньке життя молодого твору двадцятьлітніх мозольних змагань. Всі перспективи пішли в нівеч. Таж це не була капітуляція тільки на фронті. Головно впала жертвою дальша праця культурно - просвітянська, яка саме тоді набирала динаміки.

Українська мова заборонена! Українські школи закриті, або замінені мадярськими. Студенти пасуть корови, або косять батькам сіно, зрезиґнувавши з дальших студій.

Мадяри переслідували, розстрілювали.

А за Карпатами — „рай!”

— Ну, знаєте, — каже Лайош Берґіда, що має на головній вулиці корчомку, — там життя! Панів нема, а щодо українців, то ті ж мають уряд, свою державу! Не раз подивляли ми політичний досвід нашого корчмаря. Та на жаль не були це тільки жиди. Знайшлось багато й між українською спільнотою таких, що несвідомо лили на млин воду.

Отже ж ми пішли, а кажу, що це не була якась горстка людей, зникнення якої можна б з байдужністю поминути. Це було не менше, як 20,444 людей, переважно молодь від 14 до 25 літ.

А там?

Краще не згадувати!

Зразу заграницею арештували, і від тоді аж до 1943 року не побачив свободи.

А між тим?

Концентрак в містечку Сколе (45 км. від границі). Тюрма в Стриї, що всією злобою врізалась мені в пам'ять. Там зачалось пекло совєтської дійсности. Потім поїзд брудних, тягарових вагонів, до яких напихали по 56 людей. І дивись на виміряну землю сумними, та проте ще більше прагнучими очима, що так і ковтали все, що попадало у вузеньку перспективу заґратованого вікна. Степи, тепер затрипані хати, Київ і Дніпро, мигнули за заплаканим віконцем. Ізюмська в'язниця, славна на всю ліворебережну країну, місяць була нам притулком.

Потім Старобільське, де відпочили добре, і то не аби-де, а в самім славнім монастирі, що на ту пору вспів перетворитись в прекрасну, — міряючи за совєтським кримінальним стандартом — модерну тюрму. Не знаю, як мої співв'язні, але щодо мене, то це майже вбивало. Те, що в головній церкві зроблено аж два поверхи, що образи зганьблено, що місце, де колись вірні заходили освіжити душевне життя, перетворено в кальварію людей, це все можна б поминути. Одначе те, що над входом до вівтаря висіли три великі таблиці з написом: „Уборная”, „Устемп”, „Тоалета”, потрясало до глибини моїм буттям.

Мабуть тут, з цього святого місця, задумали большевики зачати свою працю в перевихованні непокірних ворогів пролетарської батьківщини. Тим, що зганьблено символ нашого духового заложення, думали мабуть большевики показати, що нема нічого надземного в святощах, і що сила, в яку ми всі так твердо вірили, їх не досягне.

Певна річ, що сам голий факт перебування в церкві викликував дивні психічні реакції й часто заставляв сильно задумуватись над проблемами, що сягають до сфери поетики й метафізики. Якщо большевики розраховували на якісь реакції, то будьте певні, що ці реакції були більше й більше ворожі матеріялістичному світосприйманню, а тим більше його інтерпретаторам.

Цілих три місяці мучили нас у цій монастир-тюрмі. Та ж кожна людина, що ходить до церкви, може легко відрізнити своє поводження тут, від того, що є поза її межами. Знаємо, що у церкві мусимо багато увірвати з нашої індивідуальної свободи. Параші, що стояли довгим рядом під стіною (це бочки, що служили за тоалету), щодня виносились за церкву й висипались в ями, з яких вночі вивозолось на колхозне поле.

В неділю, після винесення параш, молились. Усі, тихо, щоб не почув дижурний. І я молився, але це була дійсно молитва. В найгірший біді звертались до Всемогучого. Це був „Бльок ч. 11.”

26 грудня позвали на суд, до монастирської каплиці, що називалась „Бльок ч. 5”. А суд, дійсно совєтський.

В маленькій кімнатці, за столом між купою паперу, сидить ґвардії сержант. Біля нього виструнчений салдат, з типічно по-червоноармійськи догори задертим козирком фуражки. Сержант щось ніби шукає, потім з прокураторською міною витягає ваші акти, відкашлює, двічі плює перед себе й починає:

„Ви такий-то, народжений 14. 5. 1923 року в Хусті на Закарпатській Україні, відсуджений Особим Совещанієм при НКВД за нелеґальний перехід совєтського кордону, на — тут трохи став, подивився притворено мудрим зором на обект суду — п'ять лет лишення свободи в исправительном трудовом лагере. Точка! Разпишись!”

Так це було, й попробуй не підписати, то наймодерніше совєтське процесуальне право, за принципом дуалістичним, припише ще якусь статтю а потім вже напевно не п'ять, а вісім.

Тепер погнали, але вже не десятками, а сотнями. Довгі, довгі кольони сірих невільників — очевидно, що вночі — пруть на двірець. Під сильний рев паровозів погружують в теплушки. Ця непривітна теплушка, напричуд, служила нам 36 днів. Людей рівно 60. В одній половині поляки, в другій українці. Дійсно правдива, словянська згода й солідарність, якщо поминути менші інциденти при розділюванні хліба й оселедців. Одноповерхові нари, посередині маленька піч на кокс, в задніх дверях дірка з деревяною трубкою, „тоалета”. В печі топили дровами, хоч „стрілки” мали давати кокс. Через це й сталась та жахлива сцена, що появилась вже на місці, в Ухті, Ком. АССР.

Коли вагон з великою бідою відкрито і до нього влетіло підполярне зимне повітря, й грубий рев командира: „Поднимайсь!”, то там ніхто й не ворухнувся. Ніби спали біля холодної печі, збиті в одну купу. Нари, що складались з 36 товстих дощок, зникли. Остання тріска, в якій стирчить стальова підківка з черевика, завмерла в холодній руці Василя Терпака. Попіл в печі холодний. Смерть дихає з кожної стіни вагону, білого від леду, грубого на п'ять центиметрів. Начальник кляв вже з лягерною домішкою. Стрілки вскочили й поскидали трупи в пухкий сніг. Удар об двері вагону позбавив мене притомности. Я також засипав...

— Проснувся я в якімсь довгім бараці. По обидвох сторонах довгі нари в два поверхи. Посередині велика піч і маленький стіл з двома лавками. Барак густо мережаний стовпами, що підпирають стріху. Вже добре зігнутий, старий дід приносить їсти.

— На синок, — каже, а в тих простих словах так багато співчуття скрито, лагідности, тепла, що мало притаманне людям в лагерним суспільстві. Миска вівсяної каші. Не думайте, що повна, це знов після рецепти, що приписав сам мудрий Берія, дають тільки три ложки. Знаєте, та каша з запахом найрізніших свиниц є у ваших руках, і робіть з нею, що хочете. В сірій парі нараз бачите рідну хату, але куди гарнішу й теплішу, ніж вона в дійсности була, розпалену піч і на ній...

Ні. Так я ніколи не любив своєї мами, рідної хати, села, річки, зелених Карпат. Каша була дуже смачна, та жаль, що зникла в темряві глибокого шлунку.

Другі бараки, в яких я опинився бігом чотирохмісячного перебування в цім таборі, що називався „Лагпункт ч. 2 Стройомонтажконтора”, були куди гірші. Менше місця, зате більше вошей, та блощиць, що були найгіршою карою виснаженого невільника.

Місто Ухта-Чибю лежить на обох берегах ріки Ухти, що трохи далі вливається в Печору. Совєтська урбанізація витиснула домородців „зирян” з цього містечка, що в останньому часі кипіло будівничим темпом. Густо засіяне малими й більшими таборами, числа яких напевно й сам Берія не знає, робить враження якогось середовища непритомних.

Большевики загнали нас сюди, не тільки з ціллю вимучити „опасний” елемент, як ми собі гадали. Бо коли розглянемо важливість цього так дикого краю, в їх божевільних економічних плянах, то знайдемо й інші, а можливо головні причини нашої недолі. Нафта, дерево, цінний камінь, вугілля і, нарешті, сажа з етилену, з якої виробляють важливий хемічний продукт, зв'язаний з продукцією „важливої” зброї.

Перечислювати назви усіх тих таборів, що скривають багато досі нерозв'язаних, нерозкритих злочинів, не має сенсу, бо всеодно не запам'ятаєте. Тих, що й досі носять печатку мойого терпіння, та безконечний список згинувших моїх друзів, треба проте неминуче згадати.

Коли вибухла німецько-совєтська війна, то тих, що були з закордону, та в'язнів з 53-ою статтею, вивезли далеко вглиб тайги, на північний схід від Ухти. Я опинився в таборі, що називався „Старий дев'ятий”, і лежав при поганому шосе, що сполучує всі ці табори та важливі промислові підприємства з Ухтою, де знаходились центральні уряди.

(Кінець буде).

ШВАЙЦАРСЬКИЙ СТУДЕНТ ПІЗНАЄ АМЕРИКАНСЬКЕ ХЛІБОРОБСТВО.—В Америці перебуває постійно поважне число студентів з чужих країн, що одержують стипендії на пізнання американського способу життя і вивчення метод американського промислу та хліборобства. Тут бачимо „Ганса” зо Швайцарії, що вчиться оперувати американським трактором на фармі в Кензас.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

БРУКЛИН, Н. Й.

Пошанували працю Юліянів Павчаків.

До справжніх несподіванок української громади в Брукліні, Н. Й. („Норт" — бо є ще окрема громада на „Савт") належить свято улаштоване управою Українського Національного Дому в суботу 25-го червня б. р. з нагоди 40-річчя громадської діяльности Юліяна Павчака, що сходиться теж з 41-літтям його подружого життя.

На свято запрошено співпрацівників і провідників громади і декого з-поза громади. Тому, що це був невеликий ґурт, майже кожний учасник мав нагоду сказати дещо про громадську працю, яка тепер зосередилась в УНДомі, збудованім саме з ініціятиви Соленізанта.

До успіху свята безперечно найбільше причинилася звісна віддавна ширшій громаді Анна Бодак, яка не тільки взяла участь у його підготові, але й перевела його по мистецьки як „товстмастер".

Після відповідної своєї вступної промови, пані Бодак покликала з промовами позамісцевих гостей: д-ра Л. Мишугу, д-ра С. і паню М. Демидчуків і місцевих діячів, які співпрацювали або дальше співпрацюють з пп. Павчаками. Такі громадяни, як бувший голова І. Бішко, Й. Врубель, або: Г. Сокіл, П. Пелех, М. Цебрівський, Гр. Бардак, П. Дубовецький, М. Баглай, А. Гавришко, й ін. — говорять за себе.

Д-р Мишуга нагадав дещо давніші часи, коли треба було виконувати піонірську роботу, про яку мало хто вже памятає. У цій піонірській роботі був Ювілят завжди в перших рядах в однім карнім національнім фронті, в чому помагала йому завжди вірна Дружина. Його бачили усі великі народні маніфестації, конвенції чи конгреси. Відроджене громадське життя в Брукліні, обєднане біля У. Н. Дому, це головна його праця і всіх тих народних працівників, що зійшлися, щоби пошанувати Ювилята та набрати нового духа до нової праці.

Дальші бесідники нагадували минуле й плянували нове.

Кінцевий промовець, п. Павчак представив трудності при поборюванні перешкод в народнім життю і заявив, що щирий народний робітник не дбає за похвали та признання, а змагає тільки до утривалення висліду праці. Для нього найбільшим вдоволенням є бачити місцеву громаду обєднану на церковнім полі й в народній праці при Українськім Національнім Домі.

Управа У. Н. Дому виявила, що вміє оцінити працю Соленізантів, бо подбала за подарунок для п. Павчака, в формі золотого ручного годинника, а для пані П. в формі золотого нашийника й кульчиків. Крім того Управа У. Н. Дому жертвувала з каси $25 на політичну працю Українського Конгресового Комітету, а приявні доложили від себе, а саме: по $10 пп. Павчаки і Бішко, по $5: д-р Мишуга, А. Бодак, Висоцький, Глушко; по $2: Зазуля, Музика, Баран, Дубовецький, Гавришко, Яга, Сокол, С. Демидчук, Кіт, Врубель, Пагуш; по $1: Безгацька, Костів, Цибрівський, Дика, М. Демидчук, Баглай, Бардак, Павлишин. — Разом передало Українському Конгресовому Комітетові $95.

Після вичерпання програми відспівано український гімн.

Світозір.

ШУКАЮТЬ СВОЇХ РІДНИХ

УВАГА: Зголошуючись на Розшуки до З.У.А.Д.Комітету прохається на початку листа доконче подати під яким числом в розшуках було надруковане прізвище особи, яка вас, чи яку ви шукаєте.

За листами чи адресами від скитальників прохаємо звертатись безпосередньо до ЗУАДКомітету, адресу якого подано при кінці.

Зголошуючись на розшуки не забувайте вложити вашу жертву на покриття поштових і бюрових видатків та за ви- вашої справи. трату часу на полагодження

* * *

ГРУПА — ЛИСТИ ДО:

18516 Яростовський Лесьо, Іван і Василь, з села Коросно, пов. Сянок, від Бабяк Володимир, син Павла і Теодори з дому Яростовська.

18517 Петрів Петра, сина Якова, з села Липиця Горішна, пов. Рогатин, від Петрів Степана, сина Антона.

18518 Бордакевич Анна, з села Завадівка, від Кущик Марії з дому Бордакевич.

18519 Таборові Управи усіх таборів в Німеччині проситься оголосити, що Олешицьку-Єзьоровську Емілію пошукує стрийко Олешицький Степан. Писати до: Ukrainian American Relief Committee, P. O. Box 1661, Philadelphia 7, Pa., U. S. A., під числом 18519.

18520 Яцюк Радіона і Юліяна з села Білецького, Округи Шепетівської, від Делонюк Давида.

18521 Родичів пошукує Кошчук Дмитро з села Кульби, пов. Бережани.

18522 Рудиш Олеся, Балко Омеляна, Вільчик Григорія і знакомих з Мостів Великих, Дворец, Зовква шукає Білецька Марія.

18523 Свояків та знакомих зі Станиславова, Львова, Калуша, Оппела і Райновіц пошукує Телесницька Софія.

Голоситись на адресу:

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE

P. O. Box 1661, Philadelphia, 5, Pa.

БАТЬКО ВИРЯТУВАВ!—Данні Селерс, 8 років, пішов собі ловити рибу. Але на гачок взялася таки здоровенька рибка, що потягнула малого з собою в річку. Та надбіг батько й витягнув сина, що таки вудки не пустив з рук, хоч сам пішов під воду.

Нові іміґранти

Українці, що приїжджають старанням ЗУАДКомітету пароплавом „Марін Марлін" до порту в Ню Йорку (в годині 1-шій пополудні до причалу при 21-шій Ст.) сьогодні, в суботу 16-го липня:

Худоба Осип; Худоба Павлина; Цюра Євген, Анна, Леся, Наталія; Филипович Осип, Осипа, Зиновій; Качор Дмитро, Текля, Наталія; Яросевич Анатоль, Марія, Ірина; Кутко Іґатій, Анастазія, Богдан, Любомира, Ростислав; Ласківський Микола, Олена, Маріянна; Лоза Ангела; Майборода Гриць; Петришак Богдан; Погорілий Федір, Анна, Марія; Семків Петро, Марія, Марта; Сова Марія, Федір; Василенко Семен, Фаня, Таїса; Зеркаль Сава, Марія, Василина, Ксеня; Чабан Федір; Скробач Володимир; Тітович Василь, Олександра, Валерій; Трепет Аліна, Марія, Петро; Денькович Андрій, Віра, Микола, Славомир; Фіцяк Дмитро, Анна, Богдан, Марія; Кічуга Михайло, Марія, Ярослава, Ірина; Коваліва Олена, Галина; Кучма Григорій, Анна, Григорій, Ярослава, Роман; Кушніренко Михайло, Марта; Пацовський Яків, Клявдія, Ростислав, Ігор; Постолюк Михайло, Теодозія; Задорожний Іван, Матрона, Любов, Віра.

Українці, що приїжджають старанням ЗУАДКомітету пароплавом Дженерал Етінг" до порту в Бостоні, в понеділок, дня 18-го липня:

Кушнір Василь, Надія; Лепкий Дмитро; Мандзій Володимир, Мирослав, Текля, Євгеній, Ярослав; Петросевіціюс Клядісловас, Она, Альгірдас; Зобнів Мирослав, Анна; Гарасименко Володимир, Валентина; Янкаускас Казин; Яременко Аркадій, Оксана; Качмарський Степан, Ірина; Норкус Повіляс, Стасе, Реґіна, Євгенія, Вірґіліюс, Сільверія; Сіматіс Ліндас, Она, Євґеніюс, Таідотас; Борух Галина; Ференц Микола, Анастазія, Мирослав, Станислав, Софія; Кушніренко Микола; Лінінський Максим, Павлина, Степан, Мирон, Роман; Лисий Анірій; Малиновський Михайло, Ольга, Наталія; Мартинюк Мирослав; Ніжанковський Зенон, Ольга; Різник Марія; Рой Василь, Іванна, Роман, Ірина; Солонинка Андрій, Анастазія, Богдан; Заславець Андрій, Катерина, Ніна, Віра, Валентина; Филипович Віктор, Любов; Кондратенко Петро, Антоніна; Козак Лідія, Стефанія, Михайло; Пазуханьо Ладислав, Маргарита, Ільона.

ПОДЯКА

Дуже мило нам подякувати з цього місця **ВПП-ству Соні і Іванові Микиткам,** членам УНСоюзу і ЗУАДКомітету, за все добро, що ним обдарували нас у звязку з нашим переселенням зо Скитальщини на Вільну Американську Землю.

Немає слів для вислову цієї вдячности за всі Їхні заходи, звязані з ріжними іміґраційними формальностями, за жертвенні труди після нашого приїзду, а зокрема за щиро-гостинний дім на протязі 2 і ½ місяця, турботи про влаштування на працю й допомогу в підшуканні мешкання, з його устаткуванням включно.

В цьому виявили нам особливу прихильність також усі Їхні Рідні і Приятелі, дорогі нам Односельчани Вербиці та Рогатинці, яким теж на тому місці складаємо найсердечнішу подяку, а зокрема: **п.п. Марії і Петрові Грабарам, Касі Хмеловській, Іванові Слободинові, Стахові і Ксені Микиткам, Христині Заборській, П. Ковальчукам, Крукарам і Моцкам, Гуцалюкам, Жарелукам і Василенкам** та нашим теперішнім господарам, **Олені і Данилові Балахам,** як також численним нашим братам-іміґрантам з Наддніпрянщини і Наддністрянщини. Всі вони поруч п-ства Микитків утворили таку щиру, близьку, рідну атмосферу, яка стала правдивим бальсамом для іміґрантів, втомлених кількалітньою скитальщиною з її невзгодинами, тривогами й нервозною непевністю.

На цьому прикладі справджуються слова безсмертного Тараса: „Раз добром налите серце ввік не прохолоне", і в них таїться невигасле джерело моральної сили нашої старшої іміґранції, а вкупі з тим для всіх нас зразок під теперішню пору щирої і активної допомоги ЗУАДКомітетові у його високо-гуманній та загально-національній акції для розвязки проблеми сучасної української політичної еміґрації. — Нехай Вам Бог помагає!

Василь і Гандзя Дмитерко Ратичі з дітьми.

БОЛЬШЕВИКИ ПРОМОВЧУЮТЬ ПАПСЬКИЙ ДЕКРЕТ

Прага, 15 липня. Ані совєтський Союз ані ніхто з його сателітів досі не дали повідомлення про декрет Конґреґації Апостольської Столиці в справі викинення з Церкви всіх комуністів і визнавців та поширювачів комуністичної доктрини. Проте, велика частина вірних і священства в сателітських країнах довідалася про це з повідомлень Ватиканської радіовисильні, що їх передається кожного дня в різних мовах світу.

50-ТИСЯЧНИЙ СКИТАЛЕЦЬ ВИЇХАВ ДО АМЕРИКИ

Бремергафен, 15 липня. На пароплаві „Дженерал Гінцелмен" виїхав до Америки два дні тому з Бремергафен вже 50,0000-ий скиталець. Це „кругле число" припало Осипові Бруякові.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

ТАРЗАН, ч. 2135. Тарзан бере гостя.

Тарзан підбив вгору стрільбу Норми. „Ніколи не вбивай, хіба, що це потрібне" — напімнув він. „Двічі переможений малпяк не буде пробувати битися наново".

„Осьтут одяг, який буде далеко більше придатний в нетрах" — говорив він дальше.

Вдячна дівчина відійшла за дерево, щоб перебратися. Коли вона побачила себе в плесі води, вона віджила духом.

За кілька дальших днів Тарзанова рана загоїлася і вони пустилися до колиби на дереві і до Джени, не знаючи, що їх жде.